

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

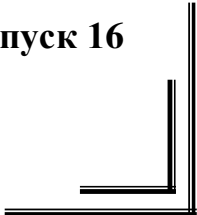

**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 16

Рівне - 2022

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне: РДГУ, 2022. Вип. 16. 120 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Ставицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 26 травня 2022 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2022

2. Дідух М.М. Проблеми й основні напрями адаптації студентів до умов навчання в закладах вищої освіти. *Юридична психологія*. 2019.№ 2(25). С.61-69.
3. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М.Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.

ЕМПАТІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІЖСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН

Пшенична Ліна, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ

Керівник: Савуляк В.О., старший викладач

Для людини як частини соціуму однією з визначальних потреб її життєдіяльності завжди була і залишається потреба у спілкуванні з іншими. Саме у спілкуванні людина відчуває себе потрібною та соціально ваговою. Від здатності налагоджувати зв'язок з іншими людьми та створювати приємні умови спілкування для опонента залежить соціальна успішність особистості.

Метою нашого дослідження було вивчення гендерних особливостей емпатії як чинника розвитку міжособистісних відносин.

Важливе значення у формуванні міжособистісних стосунків мають конкретні умови, в яких люди спілкуються [3]. Передусім, це пов'язано:

- з видами спільної діяльності, в ході якої встановлюються міжперсональні контакти (навчання, робота, відпочинок),
- з ситуацією (звичайна або екстремальна),
- з етнічним середовищем (моно- або поліетнічна),
- з матеріальними ресурсами тощо.

Загальновідомо, що міжособистісні стосунки швидко розвиваються, тобто проходять усі етапи аж до довірчого, в певних місцях, наприклад, в лікарні, потягу тощо. Це явище, обумовлене сильною залежністю від зовнішніх чинників, короткочасною спільною життєдіяльністю і просторовою близькістю. На жаль, порівняльних досліджень щодо міжособистісних стосунках в названих умовах проводиться не дуже багато.

Як зазначають Росс Л. та Нисбетт Р., значення тимчасового чинника в інтерперсональних стосунках залежить від того, в якому конкретному соціокультурному середовищі вони розвиваються. У міських умовах в порівнянні з сільською місцевістю досить високий темп життя, часта змінюваність місць роботи і проживання, високий рівень громадського контролю. У результаті - велика кількість

міжособистісних контактів, їх короткочасність і прояв функціонально-ролевого спілкування. Це призводить до того, що міжособистісні стосунки в місті пред'являють більш високі психологічні вимоги до партнера.

Щоб підтримувати тісні зв'язки, що спілкується нерідко доводиться розплачуватися втратою особистого часу, психічними перевантаженнями, матеріальними ресурсами тощо.

На ефективність процесу міжособистісного спілкування значною мірою впливає здатність людини до розуміння та співпереживання іншим. Зазначене поняття відоме у психологічній науці, як «емпатія». На перший погляд проста, але водночас дуже важлива психологічна здатність особистості, що може відображувати стан та рівень її психічного розвитку.

Проблемі емпатії як соціально та психологічно важливого феномену присвячено наукові праці значної кількості зарубіжних дослідників та вітчизняних науковців, таких, як: О. Орищенко, О. Саннікова, Л. Журавльова [2].

На сьогодні проблема дослідження проблеми емпатії та її вплив на соціальний розвиток особистості є актуальною та потребує подальшого дослідження сучасними психологами та науковцями.

У психологічній літературі відомими є таке поняття, як триада емпатії.

Найчастіше ми говоримо про емпатію як про єдину якість. Але при найближчому дослідженні цього феномену відкриваються три різні види емпатії, кожний з яких є важливий для ефективного спілкування та встановлення соціальних зв'язків. Розглянемо ці види емпатії:

- когнітивна емпатія, полягає у здатності розуміти бачення інших людей;

- емоційна емпатія, що представляє собою здатність відчувати те, що відчувають інші люди;

- емпатійна турбота (участь) – це здатність відчувати те, що інші бажать від вас отримати.

Когнітивна емпатія, наприклад є дуже важливою якістю для керівників, що дозволяє отримати кращі результати від підлеглих. Емоційна емпатія є важливою, наприклад, для ефективного менторства, управління клієнтами і розуміння групової динаміки. Емпатійна турбота, яка тісно пов'язана з емоційною емпатією, дає можливість відчувати не лише почуття інших людей, але і можливість зрозуміти, що їм потрібно від вас. Між трьома формами емпатії існують складні взаємозалежності.

Перший рівень – когнітивна емпатія – пов'язаний з розумінням стану інших людей без зміни свого стану і є лише процесом.

Емпатія – це відгук однієї особи на переживання іншої. Одні дослідники вважають, що це емоційний процес, інші – емоційний і когнітивний процес.

Розвиток емпатійності і відбувається по-різному залежно від статі дитини. З дітьми, залежно від їх статевої приналежності, грають в різні ігри, з хлопчиками – це рухливі спортивні ігри, які не сприяють розвиткові таких якостей, як чуйність, ніжність, у відмінності від ляльок, в які грають дівчатка. З самого дитинства більше жаліють дівчаток, а хлопчиків привчають до того, що вони сильні, не повинні плакати, показувати свої почуття, що у свою чергу сприяє емоційній закритості в майбутньому [1].

У нашому світі є закріплені стереотипи поведінки, соціального життя, яких повинні дотримуватися чоловіки і жінки, тому, незалежно від бажань, іноді особа вимушена грати деяку роль, щоби відповідати нормам, правилам поведінки, які визначає соціальна роль в житті, для того, щоби бути прийнятою суспільством. Чоловіки у нашому світі вимушені намагатися не проявляти своїх емоцій, бути стриманішими і закритими, не відгукуватися на емоційність іншого, дотримуючись стереотипу про ідеального чоловіка.

Як свідчать результати експериментальних досліджень в нашій країні та за кордоном, симпатія є однією з основних форм прояву емпатії. Вона обумовлена принципом подібності певних біосоціальних особливостей людей, що спілкуються. Принцип подібності представлений в численних роботах Ф. Хайдера, Т. Ньюкома, Л. Фестінгера, Ч. Осгуда і П. Танненбаума.

Як засвідчують результати досліджень, найчастіше міжособистісні стосунки ґрунтуються на принципі подібності, а іноді і на принципі доповнення. Останній виражається в тому, що, наприклад, при виборі товаришів, друзів, майбутнього подружжя люди несвідомо, а іноді і усвідомлено, обирають таких осіб, які можуть задовольнити взаємні потреби. На основі цього можуть розвиватися позитивні міжособистісні стосунки. Вивчаючи матеріали з проблеми емпатії особистості, можна зробити висновок що емпатійний відгук легше отримати від особи, з якою є високий ступінь близькості та висока частота спілкування з нею. Наявність установок може як позитивно, так і негативно впливати на емпатійний канал: рівень знижується якщо людина намагається уникати особистих розмов, контактів з іншими людьми, переконує себе не реагувати на стан іншого, так само наявність в досвіді негативних емоцій

підвищує співчуття і викликає бажання допомоги. Отже, емпатія є однією з головних умов розвитку ефективних міжособистісних відносин.

Список використаних джерел

1. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 328 с.
2. Психологія саморозвитку особистості : збірник наукових праць / за ред. Н. В. Чепелевої, Я. Ф. Андрєєвої. Чернівці-Київ, 2016. 284 с.
3. Філоненко М. Психологія спілкування [Електронний ресурс] // Центр учбової літератури. 2008. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-8440.html>.

ВПЛИВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Радчук Олена, здобувач ОС «бакалавр», 4 курс, РДГУ

Керівник: Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук., професор

Масштабні історичні зміни у суспільному розвитку другої половини ХХ століття і на початку ХХІ століття зумовлюють постійні зміни способів комунікації людей. З появою і популярністю смартфонів, планшетів, комп'ютерів молоді люди все частіше спілкуються через соціальні мережі, а тому втрачають живий контакт. У зв'язку із змінами способів міжособистісного спілкування, змінюється також його емоційна складова. Спілкування стає дедалі опосередковане знаками та символами, а його каналом виступають технічні обладнання.

Сфера досліджень емоційного інтелекту дедалі повніше привертає увагу багатьох зарубіжних та вітчизняних учених (Дж. Гілфорд, Г. Гарднер, А. Нойбауер, Дж. Майер, П. Селовей, Є.С. Іванова, Д.В. Люсіна, О.І. Власова, Г.В. Юсупова, М.А. Манойлова, І.М. Андрєєва, Є.А. Ушакова та ін.).

Мета публікації: теоретично дослідити психологічні особливості впливу емоційного інтелекту на формування міжособистісних стосунків студентів.

Сучасні наукові дослідження засвідчили, що емоційний інтелект є причиною асоціальної та просоціальної поведінки, що виявляє істотний вплив на міжособистісні стосунки. Розвиток високого рівня емоційного інтелекту зумовлений емпатійним відношенням батьків до дітей та

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психосоціальна допомога в умовах кризи	4
Бабак К. Роль прив'язаності у сприйманні романтичних взаємин чоловіками та жінками.....	6
Главінська О. Особливості психологічного супроводу призовників строкової служби.....	8
Романюк В. Механізм боротьби або втечі як модель поведінки: психофізіологічні та клінічні аспекти.....	9
Рудюк О. Ціннісні пріоритети суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.....	13
Савуляк В., Камінський А., Чичук Ю. Використання групового фокусованого інтерв'ю при підготовці соціальних проєктів для внутрішньо переміщених осіб.....	16
Савуляк В., Курята Н., Бабак А. Порівняльний аналіз ефективності кількісних і якісних методів соціально-психологічних досліджень	20
Андрійчук М. Особистісно-професійне самовизначення у ранній юності	25
Апостол М. Основні напрямки вивчення самореалізації особистості у психологічній науці.....	27
Бабак А. Психологічні чинники виникнення інтернет-адикції в підлітковому віці	30
Байдак В. Волонтерська діяльність студентської молоді	33
Балаушко О. Психологічні особливості виникнення шкільної дезаптації у дітей молодшого шкільного віку.....	34
Вінярська М. Особистісне самовизначення студентів у освітньому процесі.....	36
Воробей О. Психологічні особливості дітей підліткового віку та їх урахування в педагогічному процесі	39
Гамчук М. Психокорекційна робота з батьками, які виховують дітей з особливими потребами.....	42
Грицюк К. Психологічні особливості подолання тривожності студентів-психологів в умовах війни	43
Гурінчук Д. Професійне самовизначення: теоретичний аналіз.....	46
Гуцало Д. Психологічні особливості соціально-психологічної адаптації вимушено переселених осіб	48
Дереженко С. Психокорекція соціально-психологічного клімату в групі підлітків.....	51
Зайчук О. Військові дії як чинник міжособистісного конфлікту в	

підлітковому віці	53
Касянчик Л. Емпіричне дослідження психологічних чинників девіантної поведінки дітей підліткового віку	56
Кобець Д. Проблема креативності в психологічній науці	58
Козенюк М. Співвідношення емоційного інтелекту та комунікативної компетентності студентської молоді	60
Козенюк М. Теоретичний аналіз проблеми комунікативної компетентності студентської молоді	64
Конончук А. Психологічні особливості розвитку юнацького віку	66
Крук Я. Психологічні чинники підвищеної агресивності у дітей молодшого шкільного віку	69
Куришко А. Психологічні чинники подолання інтернет-залежності у підлітків	71
Курята Н. Дослідження життєстійкості як умови професійного зростання студента психолога	73
Левандовська А. Психологічні дослідження емоційного інтелекту у сучасній науці	75
Микитюк В. Психологічні особливості прояву агресивної поведінки у підлітковому віці	78
Мельникович І. Психологічні особливості прояву тривожності у підлітковому віці	80
Мовчко О. Вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на виникнення депресивних станів	83
Осіпчук А. Особливості формування гендерної ідентичності особистості у підлітковому віці	85
Парчук Т. Емоційний інтелект як чинник саморегуляції студентської молоді	88
Подерня Н. Психологічні чинники успішної адаптації особистості у соціальному середовищі	93
Пшенична Л. Емпатія як чинник розвитку міжособистісних відносин	95
Радчук О. Вплив емоційного інтелекту на розвиток міжособистісних стосунків сучасної молоді	98
Романюк О. Психологічні особливості впливу емпатії на розвиток комунікативної компетентності студентів	100
Сова Я. Психологічні проблеми вимушених трудових мігрантів	102
Хома О. Психологічні підходи до вивчення феномену академічної прокрастинації у студентському віці	105
Хомюк І. Психологія конфлікту у сучасній науці	108
Цицюра Д. Експериментальне дослідження проявів булінгу в освітньому середовищі	111

Цицюра О. Самоактуалізація майбутніх психологів у процесі професійної підготовки	114
Шуріна В. Психологічна корекція комунікативних навичок студентів	116
Зміст	118

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 16

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 5,9.